

Nya Testamentet på svenska 1526.

Man torde böra räkna med att bli betraktad som skämtare, om man inrangerar Gustaf Wasa bland den svenska kyrkosångens främjare, skrev Arthur Adell i denna tidskrift år 1934. Huru får man då räkna med att bli betraktad, om man vill söka skänka Peder Galle, Hans Brask och de svenska domkapitlens övriga prelater äran av 1526 års översättning av Nya Testamentet?

Frågan om tillkomsten av 1526 års översättning av N. T. — måhända den viktigaste tilldragelse som den svenska litteraturens historia äger att uppvisa (Schück, Sv. Litt. Hist. 1890 s. 223) — har genom de hittills bedrivna kyrkohistoriska, litteraturhistoriska, exegetiska och i all synnerhet filologiska undersökningarne kommit att likna ett utomordentligt sinnrikt inrättat lås, där blott en sak fattats — nyckeln. Man har därför icke lyckats att öppna den. Man har med ljus och lykta letat efter den nyckel som skulle kunna ge lösningen på de många och inkrånglade problem som denna fråga gömmer. Var gång man trott sig ha nyckeln i sina händer och satt den i låset, har den fastnat, d. v. s. har den löst en eller annan svårighet, har den lämnat andra så mycket mera oförklarliga. Materialet har tuggats om och om igen men alltid förblivit lika omöjligt att komma till rätta med. Och ändå ser det ut som om man hela tiden haft den verkliga nyckeln i händerna och lekt med den. Lekt med den är just rätta ordet. Ty man har betraktat den uteslutande som en leksak. Ingen har hittills ägt fantasi nog att åtminstone på försök pröva denna leksak i låsen.

Detta är emellertid vad Arthur Adell gjort. Och resultatet har blivit förvånande. Han har knappast dragit fram ett enda förut okänt skriftligt vittnesbörd men genom att pröva det förefintliga materialet från en hittills såsom absolut verklighetsfrämmande ansedd utgångspunkt kommit tillrätta med de allra flesta av de såsom olösliga betraktade motsättningarne.

Medan forskningen hittills till leda upprepat argumenten för Olavus Petri eller Laurentius Andreæ som översättare, har Adell i stället tagit fasta på det av ålder kända och med full säkerhet bestyrkta faktum, att konung Gustaf givit archielectus Johannes Magni i uppdrag att genom domkapitlens försorg låta utarbета en översättning av N. T. samt att archielectus ock utfört den honom närmast åliggande delen av uppdraget, nämligen fördelningen av de särskilda bibelböckerna på de olika kapitlen och ordnarne. Att åtminstone Linköpingskapitlet utfört sin anpart av arbetet är historiskt fullt bestyrkt. Vilket resultatet av de svenska kapitlens arbete emellertid i övrigt än blivit, har det råkat ut för det alldeles icke ovanliga ödet att bli bedömt uteslutande av den segrande partens historieskrivning. Dennas alltjämt gällande dom

är uttalad av den föga pålitlige Peder Svart (c:a 1560) med orden: Dock kommo de (= kapitlen) ingen väg därmed.

Vad Adell vill göra gällande är nu att den svenska översättningen av N. T. som trycktes år 1526 i själva verket intet annat är än resultatet av domkapitlens arbete, mer eller mindre korriigerat under Laurentius Andreae's ledning. Och det är förunderligt att vid läsningen av hans bok se, hur den ena svårigheten efter den andra vid detta antagande finner en naturlig lösning.

Självfallet kan icke Adells tes anses slutgiltigt behandlad med detta arbete. Hans bok är fastmera att betrakta som ett uppslag, en nyckel. Från denna nya utgångspunkt måste de många olika spörsmålen på nytt upptagas och genomarbetas från kyrkohistorisk, litteraturhistorisk, filologisk och exegetisk synpunkt, innan det slutliga svaret kan givas.

Denna tidskrift är icke rätta platsen för en granskning av undersökningens detaljer och resultat på de särskilda punkterna. Det blir fackpressens uppgift. Blott må påpekas att självfallet icke alla sidor av problemet erhållit en så grundlig belysning som hade varit önskvärd. Jag tänker särskilt på den fråga som väl för lekmannen synes vara den första inför resultatet av Adells arbete. Ägde verkligen de svenska domkapitlen vid denna tid de personliga krafter som erfordrades för en så krävande uppgift? En undersökning av de svenska domkapitlen vid medeltidens utgång synes vara en av forskningens angelägnare uppgifter. Kan den frågan besvaras jakande synes en av de mest vägande betänkligheterna mot Adells lösning bortfalla.

Det får anses högst sannolikt att så verkligen skall visa sig vara fallet. Det vore i själva verket märkvärdigt, om motsatsen kunde bevisas. Ty förvisso var det vid denna tid den gamla åskådningens män som kunde uppvisa de största tillgångarna på lärdom och kultur.

Visar sig Adells tes hållbar, må vi av hjärtat glädja oss åt den *Ehrenrettung* som efter 400 år kommit den länge nog svartmålade medeltidskyrkan och dess domkapitel till del. Och Adell är att på det hjärtligaste lyckönska såväl till att ha fått bliva redskapet till denna akt av rättvisa som till att hava lyckats lösa det kanske svåraste problem den svenska litteraturhistorien haft att arbeta med.

Knut Peters.

Recensionen.

För orgel.

D. Buxtehude: Preludium och Fuga, 1696. Bärenreiter. Mk 1.40.

För den som älskar Buxtehudes musik är ett nyupptäckt verk av mästa-

ren kärkommet. Ovannämnda orgelverk anses numera autentiskt efter det fynd som gjorts av Lübeckerorganisten Walter Kraft. För utgivandet står Dr Edelhoff likaledes i Lübeck. Verket är märkligt i flera avseenden.